

15. 3. 2002

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nový zákon o ochraně označení původu

Právní ochrana označení původu a zeměpisných označení je součástí systému ochrany průmyslového vlastnictví. Označení původu zboží a zeměpisné označení zboží je takové označení, se kterým si spotřebitel spojuje konkrétní výrobky s určitými vlastnostmi a kvalitou danými zeměpisným původem tohoto zboží

Právní ochrana označení původu a zeměpisných označení je součástí systému ochrany průmyslového vlastnictví. Označení původu zboží a zeměpisné označení zboží je takové označení, se kterým si spotřebitel spojuje konkrétní výrobky s určitými vlastnostmi a kvalitou danými zeměpisným původem tohoto zboží (např. „Plzeňské pivo“, „Znojenské okurky“ či „Jablonecká bižuterie“). Ochrana proti zneužívání těchto označení u výrobků, které nepocházejí z daných zeměpisných oblastí, je upravena jednak soukromoprávními instituty (ochrana hospodářské soutěže) a jednak prostředky veřejného práva (registrace).

V České republice je ochrana označení původu výrobků upravena zákonem č. [159/1973](#) Sb., o ochraně označení původu výrobků a vyhláškou Úřadu pro vynálezy a objevy č. [160/1973](#) Sb., o řízení ve věcech původu výrobků. Tato právní úprava je však poplatná době svého vzniku a podmínkám centrálně plánovaného hospodářství. Nové podmínky tržní ekonomiky a požadavky na harmonizaci našeho práva s právem Evropských společenství si vynutily změnu stávající právní úpravy. Od 1. dubna 2002 nabývá účinnosti zcela nový zákon č. [452/2001](#) Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení a o změně zákona o ochraně spotřebitele (dále jen nový zákon).

Nová právní úprava byla vypracována tak, aby byla slučitelná s evropskými předpisy, kterými jsou: nařízením Rady (EHS) č. 2081/92 ze dne 14. července 1992 o ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských výrobků a potravin ve znění nařízení Rady (ES) č. 535/97 ze dne 17. března 1997. Přijetím tohoto zákona byla zajištěna harmonizace našeho práva s právem komunitárním také v oblasti ochrany označení původu a zeměpisných označení.

V dalším textu se budeme zabývat rozborem hlavních změn, které přináší nová právní úprava. První inovaci přináší hned úvodní ustanovení nového zákona. Nový zákon upravuje podmínky, za nichž lze získat ochranu pro označení původu, popřípadě zeměpisného označení zboží (§1). Dosavadní právní úprava znala pouze označení původu výrobků. Zeměpisné označení je zakomponováno do našeho právního řádu zejména proto, aby byla v České republice poskytnuta pro zboží pocházející z Evropské unie srovnatelná ochrana s tou, kterou lze získat v EU. § 2 definuje základní pojmy. Označení původu je vymezeno oproti dřívější definici odlišně, nově se nevyžaduje vžitost označení původu jako podmínka zápisné způsobilosti. Pro zeměpisné označení je charakteristická menší vazba mezi původem výrobku a jeho kvalitativními znaky, zde postačí, jestliže toto zboží má určitou kvalitu, pověst nebo vlastnosti, které lze pouze „přičíst“ jeho zeměpisnému původu. U označení původu musí být kvalitativní znaky výlučně nebo převážně dány jeho geografickým původem. Jinak jsou navrženy podmínky pro zápis a používání označení původu a zeměpisného označení věcně shodné. Zákon dále definuje obecný název druhu zboží jako označení, které se stalo pro takovéto zboží běžným názvem, přestože se vztahuje k území, kde bylo toto zboží původně vyrobeno nebo uvedeno na trh, můžeme sem zařadit také zdruhovělé označení původu a zeměpisné označení. Takovéto druhové označení se pro svou všeobecnost nemůže stát označením původu a používat je může každý.

O poskytnutí ochrany označení původu a zeměpisného označením je příslušný rozhodovat Úřad průmyslového vlastnictví (dále jen Úřad), který vede také rejstřík označení původu a zeměpisných označení (dále jen rejstřík).

V § 4 nového zákona jsou podrobně upraveny podmínky výluky ze zápisu. Jejich cílem je zejména zajistit ochranu spotřebitele před vzbuzováním klamavých představ ohledně původu zboží. Proto nemůže být poskytnuta ochrana takovému označení původu či zeměpisnému označení, které přesto, že je pravdivé, může vzbuzovat klamavou představu o jeho jiném původu (důvodová zpráva zde uvádí příklad, kdy český název zahraničního území je totožný s názvem jiného území). U vín může být povolen zápis homonymních označení, pokud je zajištěno takové užívání, které nemůže vyvolat mylnou domněnku o skutečném původu zboží. Název nemůže být zapsán jako označení původu nebo zeměpisné označení, pokud se shoduje s všeobecně známou známkou nebo s dříve zapsaným označením původu, zeměpisným označením, ochrannou známkou, názvem rostlinné odrůdy nebo zvířecího plemene a v důsledku toho by mohl vést ke klamným domněnkám o skutečném původu zboží.

Podle dosavadní právní úpravy je možné, aby vedle přihlašovatele označení původu výrobků, který se po zápisu označení původu výrobku do rejstříku stal jeho uživatelem, byl do rejstříku zapsán jako další uživatel každý, kdo splňuje zákonné podmínky. To však způsobovalo potíže při mezinárodním zápisu podle Lisabonské dohody na ochranu označení původu a o jejich mezinárodním zápisu (uveřejněná pod č. [67/1975](#) Sb., ve znění vyhlášky č. [79/1985](#) Sb.). Zápis dalšího uživatele byl vždy změnu, která vyžadovala nový mezinárodní zápis, s kterým souviselo nebezpečí, že jednotlivé národní úřady v jednorocní lhůtě odmítnou ochranu dotčenému označení původu. Nový zákon tuto situaci podstatně změnil. Žádost o zápis označení původu či zeměpisného označení může podávat pouze sdružení výrobců, tj. osob, které v dané lokalitě vyrábějí, zpracovávají nebo připravují zboží stejného druhu bez ohledu na jeho právní formu nebo složení. Fyzická nebo právnická osoba může o zápis požádat pouze v případě, že jako jediná vyrábí zboží, které má charakteristické vlastnosti umožňující požadovat zápis označení původu či zeměpisného označení. Zvláštní případ nastane, když si označení původu přihlásí u Úřadu sdružení výrobců a následně se objeví další výrobce, který splňuje podmínky pro zápis označení původu do rejstříku. Tomuto dalšímu výrobcu, popř. zpracovateli vzniká ex lege právo na přijetí za člena sdružení (§5 odst. 6). Jak se bude řešit obdobná situace, když se vyskytne vedle zapsané fyzické nebo právnické osoby další výrobce, popřípadě zpracovatel zákon výslovně neřeší.

Řízení o zápisu do rejstříku se podle nové úpravy nebude zahajovat přihláškou, ale žádostí. To odpovídá i odlišnému postavení ochrany označení původu a zeměpisného označení v systému průmyslového vlastnictví. Označení původu a zeměpisné značení nemá monopolizovat užívání tohoto názvu, ale zejména má poskytnout věrohodnou informaci spotřebiteli o kvalitativních znacích daného zboží, které jsou určeny jeho původem. Žadatel k žádosti přikládá výpis z evidence vedené orgánem státní správy (např. živnostenský úřad), který dokládá skutečnosti uvedené v žádosti. V případě, že požadované označení původu výrobku či zeměpisné označení bylo již zapsáno v zemi svého původu podle práva platného v této zemi, takovýto posudek není již povinný pro žadatele o zápis označení původu, jehož zboží nemá původ v České republice, a tento doklad je možné nahradit úředním osvědčením o ochraně označení původu podle práva platného v zemi původu zboží. Má-li být označení původu zapsáno pro zemědělské výrobky nebo potraviny, které jsou určeny pro lidskou výživu, a zemědělské výrobky neurčené pro lidskou výživu, jejichž seznamy stanoví Ministerstvo zemědělství vyhláškou, musí být žádost doložena specifikací podle § 6, která stanoví jeho charakteristické vlastnosti a vymezí zvláštnosti zeměpisného prostředí. Specifikaci vlastností takového výrobku si stanoví přihlašovatel sám. Takto stanovená specifikace se však v případě zápisu označení původu výrobků stává standardem, který musí dodržovat každý výrobce, který by chtěl chráněné označení původu pro své zboží rovněž užívat. Kontrolu specifikace provádí v rozsahu

své působnosti Česká zemědělská a potravinářská inspekce (podrobněji §10 nového zákona).

Úřad přezkoumá, zda označení původu či zeměpisné označení splňuje podmínky pro zápis do rejstříku a zda žádost má zákonné náležitosti. Jsou-li tyto požadavky splněny, pak Úřad označení původu či zeměpisné označení zapíše do rejstříku. Právní ochrana vzniká dnem zápisu do rejstříku a na rozdíl od předchozí úpravy nepůsobí zpětně ke dni podání přihlášky. Doba ochrany není časově omezena. Z povahy označení původu a zeměpisného označení vyplývá, že právo užívat určité označení původu má každý, kdo splňuje požadavky zákona, tj. v daném území vyrábí výrobky, které díky svému původu mají určité znaky, které jsou dány místem původu výrobku, a to bez ohledu na okolnost, zda je jako takový zapsán v rejstříku vedeném Úřadem. V § 11 zákon stanoví podmínky, za kterých se zruší zápis označení původu či zeměpisného označení. Návrh na zrušení může podat kdokoliv.

Ustanovení správního řádu se na řízení o označení původu a zeměpisném označení vztahují pouze subsidiárně. Zahraničním účastníkům je v řízení zajištěno stejné postavení, pouze je zde obligatorní zastoupení advokátem nebo patentovým zástupcem.

V Hlavě VI., která se nazývá vztahy k zahraničí, jsou upraveny okolnosti související s mezinárodním zápisem označení původu podle Lisabonské dohody.

Zákon řeší také problematiku související s členstvím České republiky v EU (§18-22). Úprava zde koresponduje s nařízením Rady (EHS) č. 2081/92 ze dne 14. července 1992 o ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských výrobků a potravin ve znění nařízení Rady (ES) č. 535/97 ze dne 17. března 1997. Jednotlivá ustanovení zákona stanoví okolnosti související s poskytováním ochrany označení původu a zeměpisných označení výrobků z ČR v Evropské unii. Tato část nabývá účinnosti dnem vstupu smlouvy o přistoupení České republiky do EU v platnost.

Nový zákon přehledně stanoví práva ze zápisu označení původu a zeměpisného označení (§23). Stanoví také možnosti domáhání se nápravy při porušení těchto práv. Každý se může domáhat u soudu, aby bylo zakázáno užívat zapsané označení pro srovnatelné zboží, které nesplňuje zákonné podmínky a aby takovéto zboží bylo staženo z trhu. Ten, jemuž svědčí práva k zapsanému označení může požadovat, aby soud nařídil ohrožovateli nebo porušovateli těchto práv zničit zboží, jehož uvedením na trh by mohlo dojít nebo již došlo k ohrožení nebo porušení práva ze zapsaného označení. Významným prvkem ochrany práv je také právo na informace o původu zboží, které má ten, jemuž svědčí práva k zapsanému označení vůči každému, kdo uvádí nebo hodlá uvést na trh srovnatelné zboží. Právo na informace tak umožňuje vysledovat řetězec podnikatelů, kteří konkrétní práva k označení původu, popřípadě zeměpisnému označení porušují. Toto ustanovení rovněž umožní určit vlastníka zboží, které je neoprávněně označeno. (takto vidí účel práva na informaci důvodová zpráva k novému zákonu).

Aby byla zajištěna náležitá ochrana před klamáním spotřebitele doplňuje nový zákon také ustanovení zákona č. [634/1992](#) Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších zákonů. Doplňuje se zde definice pojmu výrobku nebo zboží porušujícího práva duševního vlastnictví i o zboží, které porušuje právo toho, jemuž svědčí ochrana k zapsanému označení původu, popř. zeměpisnému označení. Tím se rozšíří oprávnění dozorových orgánů i ve vztahu k označování původu a zeměpisného označení.

Cílem dnešního příspěvku nebylo podat vyčerpávající rozbor nového zákona o ochraně značení původu a zeměpisných označení, ale upozornit na nejdůležitější změny, které nová právní úprava přináší. Teprve praxe ukáže nakolik nový zákon odpovídá potřebám společnosti, praxe také pomůže odhalit případné nedostatky.

Další články:

- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [TOP 5 judikátů z korporátního práva za rok 2025](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Proč dnes více než polovina M&A transakcí ve střední Evropě nekončí podpisem](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)